

Grabarczyk, Tadeusz

Mazowszanie w oddziałach piechoty zaciężnej Królestwa Polskiego w XV wieku

Mazowieckie Studia Humanistyczne 3/1, 245-253

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Tadeusz Grabarczyk

MAZOWSZANIE W ODDZIAŁACH PIECHOTY ZACIĘŻNEJ KRÓLESTWA POLSKIEGO W XV WIEKU

Wojskowość średniowieczna doczekała się licznych opracowań. Szczególnie cenne prace powstały w okresie powojennym. Przyczyniły się one do znacznego poszerzenia naszej wiedzy z zakresu bronioznawstwa oraz kampanii wojennych, w jakich uczestniczyło państwo polskie. Nieco na uboczu podejmowanych badań pozostawały sprawy organizacji wojska, a w szczególności zagadnienie składu społecznego i narodowościowego armii polskiej¹. Dla poznania tej problematyki niezastąpionym źródłem są rejestry, jakie sporządzono przyjmując na służbę oddziały zaciężnych. Do dziś zachowały się spisy z lat 1471, 1477 i 1496–1500. Jeśli chodzi o żołnierzy z Mazowsza, to nie znajdujemy ich tylko w rejestrach z 1500 r. W zachowanych do naszych czasów wykazach znajdują się informacje o około 7 tys. żołnierzy². Spisy zawierają opis żołnierskiego ekwipunku. Ponadto, w przypadku ponad 2 tys. piechurów dysponujemy informacjami o kraju, regionie lub miejscowości, z której pochodził zaciężny.

Jak wynika z tych zapisów, na królewski żołd wstępowali ludzie z terenu niemal całej Polski oraz z wielu krajów ówczesnej Europy. Nie dziwi zatem, że w szeregach zaciężnych można spotkać również żołnierzy z Mazowsza.

Można zidentyfikować tych, którzy podczas przeglądu oddziału, prócz imienia podali jako miejsce swego pochodzenia ogólnie Mazowsze, bądź wymienili nawet rodzinnej miejscowości. Żołnierzy, którzy pisali się z Mazowsza, było trzech. Jako pierwszy na służbę wstąpił *Stanius Mazowieta*, który w 1471 r. walczył jako strzelec pod rozkazami rotmistrza Karwata³. W 1497 r. w niewiel-

¹ Dla XVI w. problematykę tę opracował M. Plewczyński. Z efektami jego pracy możemy się zapoznać w licznych publikacjach, m.in.: M. Plewczyński, *Żołnierz jazdy obrony potocznej za czasów Zygmunta Augusta*, *Studia nad zawodem wojskowym w XVI w.*, Warszawa 1985; tenże, *W służbie polskiego króla. Z zagadnień struktury narodowościowej armii koronnej w latach 1500–1574*, Siedlce 1995.

² Jeśli ten sam żołnierz występuje w kilku rejestrach, liczę go za każdym razem.

³ Archiwum Główne Akt Dawnych (dalej – AGAD), Rachunki Królewskie, t. 16, (dalej – RK 16), k. 139v.

kim oddziale Jakuba Kuropłocha służył kusznik – Jan Mazowianin⁴. Znacznie wyżej w hierarchii roty, stał trzeci z żołnierzy, Wacław z Mazowsza, który był jednym z dwu kopijników w niewielkim, bo czternastoosobowym, oddziale Samsona z 1498 r.⁵

Jednak znacznie częściej podczas popisu żołnierze podawali nazwę swej rodzinnej miejscowości. Dzięki temu wiadomo, że spośród miast mazowieckich najwięcej zaciężnych wywodziło się z Warszawy. Żołnierze z nadwiślańskiego grodu pojawiają się na kartach rejestrów siedmiokrotnie. W 1496 r. w oddziałach Alberta Kani, Irzyka Bubatego (Hubatego?) i Jana Kałusza spotykamy po 1 mieszkańcu Warszawy⁶. Po 2 żołnierzy służyło w rotach Jana Zaleskiego i Łukasza Luboszwarskiego w 1497 r.⁷ Co ciekawe, zarówno w rocie Kani, jak i rok później w oddziale Zaleskiego, odnotowano Wojtka z Warszawy. Jest wielce prawdopodobne, że był to ten sam żołnierz. W obu przypadkach chodziło o strzelca. W niczym nie przeszkadza, że Wojtek w popisie z 1496 r. służył z samostrzałem, a w oddziale Zaleskiego strzelał już rusznicy. Zjawisko wymiany kusz na broń palną jest w tym okresie wśród zaciężnych strzelców masowe⁸.

Na drugim miejscu pod względem ilości żołnierzy znalazł się Płock. Rejestry wymieniają 5 piechurów pochodzących z tego miasta. Za prekursora zaciężnych w Płocku, w świetle rejestrów może uchodzić Piotr⁹. Walczył on w 1477 r. pod komendą Macieja Pławeckiego (Płauenkiego?) jako strzelec, uzbrojony w starą kuszę. Kolejnych mieszkańców Płocka w szeregach zaciężnych znajdujemy pod rokiem 1496. Jednym ze strzelców w oddziale, którego dowódca jest nieznany, był Paweł Kucz, uzbrojony w rusznicę¹⁰. Drugi, kusznik imieniem Wojtek, walczył pod rozkazami Bubatego¹¹. Rok później, w oddziale Tworzyjana służył uzbrojony w samostrzał Piotr¹². W tym samym mniej więcej czasie, w rocie Luboszwarskiego opisano strzelca imieniem Wojtek¹³. Podobnie jak w przypadku jego imiennika z Warszawy, można przyjąć, że był to ten sam żołnierz, który kontynuował zapoczątkowaną już wcześniej służbę. Dalsze podobieństwo dotyczy uzbrojenia tego żołnierza. W popisie roty Irzyka Bubatego jego broń stanowił samostrzał, który – jak wynika z kolejnego popisu – został zastąpiony przez rusznicę.

⁴ AGAD, Oddział 85, t. 2, (dalej – O 85) k. 106.

⁵ *Ibidem*, t. 3, k. 76v.

⁶ *Ibidem*, t. 2, k. 51, 66, 70v.

⁷ *Ibidem*, k. 104, 104v, 156.

⁸ T. Grabarczyk, *Ręczna broń palna na uzbrojeniu polskiej piechoty zaciężnej w latach 1471–1500*, „Fasciculi Archeologiae Historicae”, fasc. 9, w druku.

⁹ O 85, t. 1, k. 12.

¹⁰ *Ibidem*, t. 2, k. 60v.

¹¹ *Ibidem*, k. 65.

¹² *Ibidem*, k. 105v.

¹³ *Ibidem*, k. 155v.

Jako kolejny ośrodek rekrutacji zaciężnych na Mazowszu jawi się Łowicz. Stamtąd pochodził Surowy, który do oddziału Bubatego zaciągnął się jako kusznik¹⁴. Rok później pod rozkazami Kusego służył maciej, uzbrojony w samostrzał¹⁵. Także w 1497 r., w oddziale Zaleskiego, spotykamy łowiczana imieniem Jan. Podobnie jak jego ziomkowie był strzelcem, lecz jego uzbrojenie, zgodnie z ówczesnymi tendencjami, stanowiła rusznica¹⁶.

Dwóch kolejnych żołnierzy wywodziło się z Rawy Mazowieckiej. Znajdujemy ich w rejestrach z 1496 r. W pod rozkazami Bubatego walczył Mikulasz, zaś w oddziale Hynka – Klimek¹⁷. Obaj byli uzbrojeni w samostrzały.

Z Ciechanowa pochodził Miklasz, który był pawężnikiem w rocie Ścibora i Janeckiego w 1471 r.¹⁸ Uzbrojony w pawężkę i miecz, należał do nielicznych zaciężnych Mazowszan, którzy nie byli strzelcami. Z tego samego miasta pochodził Mikołaj¹⁹. Żołnierz ten, uzbrojony w samostrzał, walczył w rocie Zaleskiego.

W rejestrze oddziału Władyki z Drałowa z 1471 r., znajdujemy niejakiego Wyszkwowskiego²⁰, uzbrojonego w samostrzał *pochodzony*, czyli zużyty oraz szablę²¹. Sześć lat później w rocie dowodzonej przez tego samego rotmistrza służył kolejny mieszkaniec Wyszkowa. Był nim Mikołaj uzbrojony w kuszę²². Ostatnim z wyszkowian występujących w rejestrach jest Wacław z oddziału Wrony z 1497 r.²³ Był on strzelcem uzbrojonym w rusznicę.

Ponadto znamy pojedynczych żołnierzy z Głowna i Zakroczymia. Walenty (Valek) z Głowna, z roty Ocharka, miał stary samostrzał i miecz²⁴. Podkomendny rotmistrza Bartosza Białego, Andrzej z Zakroczymia, posiadał szablę i dobry samostrzał²⁵.

Listę mazowieckich miejscowości, z których wywodzili się zaciężni, można jeszcze wydłużyć za sprawą Stanisława Siedleckiego, strzelca z roty Ścibora z 1471 r.²⁶ Mazowieckich korzeni można się także doszukiwać w przypadku Bartka Konopki z oddziału Władyki, którego rodzinną miejscowością mogła być

¹⁴ *Ibidem*, k. 65.

¹⁵ *Ibidem*, k. 105v.

¹⁶ *Ibidem*, k. 104v.

¹⁷ *Ibidem*, k. 65, 44v.

¹⁸ RK 16, k. 124

¹⁹ O 85, t. 2, k. 104.

²⁰ RK 16, k. 13.

²¹ W rejestrach znajdujemy zapis: *Decem proporcow quatuor novi et sex deteri alia pochodzone*, RK 16, k. 137.

²² O 85, t. 1, k. 33v.

²³ *Ibidem*, t. 2, k. 104v.

²⁴ RK 16, k. 124.

²⁵ *Ibidem*, k. 68v.

²⁶ *Ibidem*, k. 125.

jedna z położonych na Mazowszu wsi o nazwie Konopki²⁷. Podobnie w przypadku Pawła Burakowskiego z roty Piotra Storkowskiego, można przypuszczać, że wywodził się z Burakowa, leżącego nieopodal Warszawy²⁸. Ze wsi Broniszew koło Grójca pochodził Dobek z oddziału Węgra Łukasza Luboszwarskiego²⁹. Tak przedstawia się lista pewnych Mazowszan. Dalsze badania mogą ją uzupełnić o nowe nazwiska i miejscowości, z których pochodzili zaciężni³⁰.

Łącznie w spisach spotykamy 31 wzmianek o 29 zaciężnych z terenu Mazowsza. Z lat 1471 i 1477 dysponujemy tylko 10 zapiskami, zaś dla lat 1496–1498, zachowało się ich 23. Ta różnica wynika zapewne z większej liczby rejestrów, jakie zachowały się do naszych czasów z lat dziewięćdziesiątych. Dla porównania, z terenu województw łęczyckiego i sieradzkiego dla tego samego okresu zachowały się informacje o ponad 60 żołnierzach. Łącznie rejestry z lat siedemdziesiątych zawierają wzmianki o ponad 2,7 tys. żołnierzach, natomiast popisy z lat dziewięćdziesiątych blisko 4,3 tys. Potrafimy z tego określić pochodzenie odpowiednio co szóstego (470) i co czwartego (1150) piechura. jeśli więc uwzględnić posiadane informacje o Mazowszanach, to można przyjąć, że w obu okresach ich udział w zaciężnych armiach utrzymywał się na względnie stałym poziomie i wynosił około 2% ogólnego stanu wojsk.

Nasuwa się pytanie, co zadecydowało o tak małym udziale żołnierzy z Mazowsza w oddziałach zaciężnych? Wpłynęło na to zapewne wiele czynników. Nie można tego jedynie tłumaczyć stosunkowo niewielką liczbą miast na Mazow-

²⁷ *Ibidem*, k. 12v; H. Samsonowicz, *Rota Piotra Storkowskiego*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici, Historia”, XXVI, „Nauki Humanistyczno-Społeczne” 1992, z. 240, s. 163.

²⁸ O 85, t. 2, k. 10v; H. Samsonowicz, *op.cit.*, s. 163.

²⁹ O 85, t. 2, t. 2, k. 154.

³⁰ W rejestrach występują nazwy miejscowości znanych z terenu Mazowsza, jednak takie same nazwy powtarzają się w innych regionach Polski, a także Czech i Słowacji. Przykładem może być Ostrów. Na terenie Polski występuje kilkanaście miejscowości o tej nazwie, podobnie Ostrov w Czechach i Słowacji. jednak w omawianym okresie największym z miast noszących tę nazwę był Ostrów położony w ziemi nurskiej, obecnie Ostrów Mazowiecka. W rejestrach 7 żołnierzy pisze się z Ostrowa lub nosi nazwisko Ostrowski. Jeden z nich ma brzmiące z czeska imię Girzyk (RK 16, k. 139v), co może oznaczać, że przybył z południowej granicy Królestwa. Pozostali mogli być Polakami, trudno jednak przyjąć, aby wszyscy pochodzili z Ostrowa w ziemi nurskiej. W takim przypadku z miasteczka średniej wielkości (zaliczone do miast III kategorii), położonego na obrzeżach Mazowsza pochodziło by tyle samo żołnierzy co z Warszawy, więcej niż z Płocka, Rawy oraz Łowicza. W tej chwili nie sposób jednak określić, z którego Ostrowa żołnierze ci pochodzili. Najprawdopodobniej wymienieni piechurzy, wywodzili się z kilku miejscowości noszących nazwę Ostrów. W ustaleniu szczegółów nie pomaga w tym przypadku nawet analiza pochodzenia pozostałych żołnierzy z rot, w których służyli ostrowianie, gdyż w tych samych oddziałach służyli ludzie z różnych krańców Korony, Węgier i Czech. Podobnie rzecz się ma z żołnierzami z miejscowości, takich jak Dębniki (są na Mazowszu i Śląsku), Lisów (Mazowsze i województwo krakowskie), Piotrowice (Mazowsze i Śląsk), Stoczek (Mazowsze i województwo lubelskie).

szu, a tym samym małym odsetkiem ludności miejskiej, która stanowiła główne zaplecze kadry wojsk zaciężnych. Świadczy o tym fakt, że dysproporcje między liczbą ośrodków miejskich na Mazowszu (83) a np. Śląsku (169)³¹ są mniejsze niż między ilością Mazowszan i Ślązaków służących na żołdzie króla Polski. O tym, że Mazowszan w szeregach zaciężnych wojsk było niewiele, decydował głównie rejon prowadzonych wojen. Zarówno walki z Maciejem Korwinem, jak i wyprawa do Mołdawii, były konfliktami, które toczyły się z dala od Mazowsza. Oddziały biorące udział w tych wojnach składały się przede wszystkim z żołnierzy ze Śląska, Słowacji, Małopolski i Wielkopolski. Sporadycznie występują żołnierze z północnej i wschodniej części kraju. Nie musi to oznaczać, że ludność regionów odległych od obszarów, na których toczono wojny, pozostawała wobec nich obojętna. Wynikać to mogło ze sposobu prowadzenia zaciągów do rot zaciężnych. Rotmistrz werbował żołnierzy głównie w okolicy, w której formował swój oddział, bądź też w rejonie sąsiadującym z obszarem, na którym prowadzono działania wojenne³².

Jeśli zachodziła potrzeba rotmistrz wysyłał ludzi, aby prowadzili werbunek w regionach jeszcze pod tym względem nie wyeksploatowanych. Przedstawiciele dowódców szukali kandydatów do służby przede wszystkim w największych ośrodkach miejskich. Do takiej metody werbunku skłaniała większa liczba mieszkańców. Tam także było najłatwiej spotkać ludzi wolnych, bez stałego zatrudnienia, dla których żołd w wysokości 5 zł kwartalnie był kwotą nie do pogardzenia. Także w przypadku żołnierzy z Mazowsza jest widoczna taka metoda werbunku. Z 5 miast mazowieckich, zaliczanych do ośrodków II kategorii, pochodziło 19 żołnierzy, 4 z miast IV kategorii, 7 żołnierzy wywodziło się ze wsi³³. Jest więc w tej grupie wyraźna dominacja dużych – jak na warunki mazowieckie – miast.

Drugą prawidłowością, jaka się nam jawi w świetle rejestrów, to wyraźnie większa liczba żołnierzy z zachodniej części Mazowsza (zob. mapa). Nie oznacza to jednak, że zaciągi były prowadzone tylko w tej części Mazowsza, która była już wcielona do Królestwa. Najlepszym przykładem jest Warszawa, z której pochodziło 7 żołnierzy popisanych w latach 1496–1497, podczas gdy w tym samym czasie z Płocka i Rawy zwerbowano łącznie również siedmiu, a z Łowicza 3. Granice państwowe – jak widać – nie przeszkadzały we wstępowaniu na żołd króla Polska (zob. tablica 1). Mazowsze jako rejon werbunku zaciężnych jest

³¹ M. Bogucka, H. Samsonowicz, *Dzieje miast i mieszczaństwa w Polsce przedrozbiorowej*, Wrocław 1986, s. 84.

³² O tym, że bliskość prowadzonych wojen miała wpływ na liczbę zaciągających się żołnierzy mogą świadczyć dane dotyczące województw sieradzkiego i łęczyckiego. Położone dalej od terenu działań województwo łęczyckie było reprezentowane w szeregach zaciężnych przez około 20 piechurów, zaś sieradzkie przez ponad 40.

³³ Do tej ostatniej kategorii zaliczam żołnierzy, którzy pisali się ogólnie z Mazowsza.

natomiast podzielone granicą naturalną, którą stanowi Wisła. Wyraźnie częściej na królewskim żołdzie służyli żołnierze z lewobrzeżnej części Mazowsza i miast tam położonych. Wydaje się więc, że o większej liczbie zaciężnych z zachodu Mazowsza decydowały nie związki polityczne, a ułatwiające kontakty położenie geograficzne.

Jeśli chodzi o uzbrojenie zaciężnych Mazowszan to nie wyróżniało się w żaden sposób spośród pozostałych. Nie widać więc w tym względzie żadnego opóźnienia. Jedyne „mazowiecki” kopijnik, jakiego znamy był okryty – jak to było w zwyczaju – zbroją kopijniczą³⁴. Pod tym skrótowym określeniem kryje się zapewne hełm, napierśnik, naręczaki i ochrony na nogi. Z takich bowiem elementów składało się uzbrojenie ochronne kopijników w 1471 r., kiedy to opisywano je szczegółowo³⁵.

Jeśli chodzi o pawężników, to ci kryli się zazwyczaj za pawężami, czyli dużymi i ciężkimi tarczami. Niektórzy z nich posługiwali się mniejszymi pawężkami. Właśnie w taką tarczę był wyposażony Mikłasz mieszkaniec Ciechanowa³⁶. W przypadku drugiego Mazowszanina, rejestr nie podaje rodzaju tarczy, którą się posługiwał. Pisarz odnotował jedynie, że Jan z Warszawy był pawężnikiem³⁷.

Tablica 1

Liczba żołnierzy z Mazowsza

Rok	Żołnierze z Mazowsza wcielonego do Korony	Żołnierze z Księstwa Mazowieckiego	Razem
1471	1	6	7
1477	2	1	3
Razem 1471 i 1477	3	7	10
1496	5	3	8
1497	4	8	12
1498	–	1	1
Razem 1496–1498	9	12	21
Ogółem 1471–1498	12	19	31

Źródło: Opracowanie własne.

³⁴ O 85, t. 3, k. 76v.

³⁵ Zob. RK 16.

³⁶ *Ibidem*, k. 124.

³⁷ O 85, t. 2, k. 104.

Podstawę uzbrojenia strzelców stanowiły kusze i broń palna. W kusze było uzbrojonych 32 piechurów. Spośród nich 7 żołnierzy posiadało kusze, które odbiegały od przyjętych standardów. Pisarz określił je jako naprawiane, pochodzone, podzielowane czy po prostu stare, a więc w nie najlepszym stanie. Pozostałe nie budziły żadnych zastrzeżeń, a nawet samostrzał Andrzeja z Zakroczymia został określony jako dobry³⁸. generalnie jednak i pod tym względem broń zaciężnych z Mazowsza nie różniła się od pozostałych.

Wielu strzelców zdecydowało uzbroić się w rusznice. Ten rodzaj broni palnej zaczął odgrywać istotniejszą rolę w rotach zaciężnych dopiero od 1496 r. Wtedy też w rotach zaciężnych pojawia się pierwszy Mazowszanin uzbrojony w rusznicę³⁹. Rok później broń palna stała się jeszcze bardziej popularna wśród zaciężnych, także tych z Mazowsza, gdyż posiadało ją już 6 żołnierzy.

Ekwipunek strzelców uzupełniała broń sieczna. Informacje o niej znajdują się jednak tylko w rejestrach z 1471 r. Wśród Mazowszan były bardziej popularne miecze, które posiadało 4 żołnierzy, podczas gdy szable wybrało tylko 2 piechurów.

Żaden ze strzelców z Mazowsza nie dysponował uzbrojeniem ochronnym. Nie należy tego jednak traktować jako ich szczególną słabość. Zdarza się bowiem bardzo rzadko, że strzelcy posiadali uzbrojenie ochronne. Z kilkutysięcznej rzeszy zaciężnych strzelców zaledwie kilkunastu zdobyło się na dodatkowy wydatek i wyposażyło się w zbroje lub choćby jej pojedyncze części.

W świetle źródeł żołnierze z Mazowsza nie dobiegali pod względem uzbrojenia od swoich towarzyszy broni z innych rejonów Królestwa Polskiego, Czech czy Węgier. Piechurzy znad Bugu i Wisły stanowili więc integralną część tej wielonarodowej armii. Jednak takich, którzy zdecydowali się opuścić rodzinne Mazowsze, by szukać przygód i zarobku na wojnach toczących się z dala od rodzinnych stron nie było wielu.

³⁸ RK 16, k. 68v.

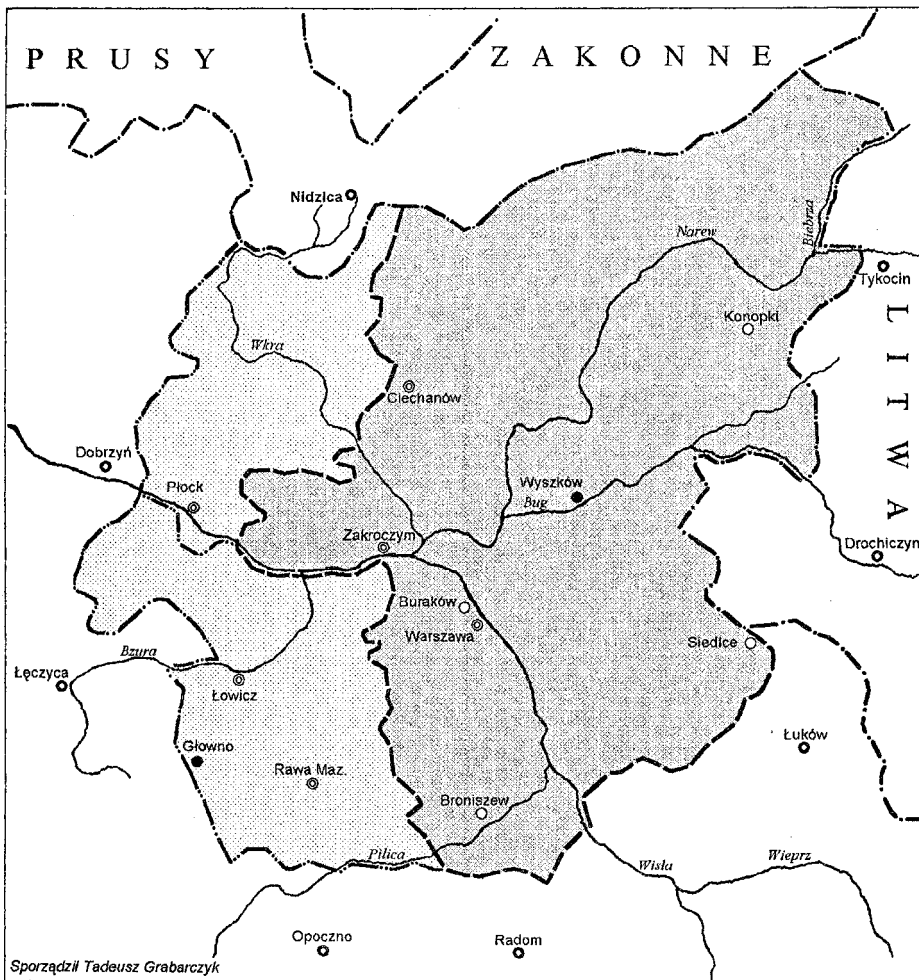
³⁹ Był to Paweł Kucz z Płocka, O 85, t. 2, k. 60.

Tablica 2

Wykaz zaciężnych piechurów z Mazowsza

Nr	Miasto	Zapis	Źródło	Rotmistrz	Rok podpisu
1.	Mazowsze	Stanius Mazowieta c(um) b(alista)	RK16 k. 139v	Karwat	1471
2.		Jan mazossianin s(amostrzał)	O852 k. 106	Jakub Kuroploch	1497
3.		Vaczlaw smazowij szbrojja kop(ijni)cza	O853 k. 76v	Samson	1498
4.	Buraków	Paulus Borakowski cum balista reformata	O851 k. 10v	Piotr Storkowski	1477
5.	Broniszew	Dobek z Bronyszewa z r(usznica)	O852 k. 154	Łukasz Luboszwarski	1497
6.	Ciechanów	Myklas z czyechanova paveska myecz	RK16 k. 124	Scibor i Janeczky	1471
7.		Mykolay z Ciechanowa s(amostrzał)	O852 k. 104v	Jan Zaleski	1497
8.	Głowno	Valek z glowna sch(mostrz)al stary myecz	RK16 k. 70v	Ocharek	1471
9.	Konopki	Bartheke konopka scha(mostrz)al stary myecz	RK16 k. 12v	Władyka z Działowa	1471
10.	Łowicz	Surowy z lowicza s(amostrzał)	O852 k. 65	Irzyk Bubaty	1496
11.		Jan z lowicza z r(usznica)	O852 k. 156	Łukasz Luboszwarski	1497
12.		Metey z lowyca s(amostrzał)	O852 k. 105	Piotr Kusy	1497
13.	Płock	Petrus de ploczsk cu(m) balista antiqua	O852 k. 12	Maciej Pławewcki	1477
14.		Kucz pawel z płodska z r(usznica)	O852 k. 60v	nieznany	1496
15.		Woytek z płodska s(amostrzał)	O852 k. 65	Irzyk Bubaty	1496
16.		Mathey z płodska s(amostrzał)	O852 k. 105v	Tworzyjan	1497
17.		Woytek z ploczka z r(usznica)	O852 k. 155v	Łukasz Luboszwarski	1497
18.	Rawa Mazowiecka	Mikulasz z Ravy s(amostrzał)	O852 k. 65	Irzyk Bubaty	1496
19.		Klymek z Rawii s(amostrzał)	O852 k. 44v	Piotr Hynek	1496
20.	Siedlce	Stanislaw szyedlecki kuscha myecz	RK16 k. 125	Scibor i towarzysze	1471
21.	Wyszków	Wyrzkowsky sch(mostrz)el pochodzony schabla	RK16 k. 13	Władyka z Działowa	1471
22.		Nicolaus swiscowa c(um) b(alista)	O851 k. 33v	Władyka	1477
23.		Waczlaw z wisskowa z r(usznica)	O852 k. 107	Wrona	1497
24.	Warszawa	Woytek z warsawy s(amostrzał)	O852 k. 51v	Albert Kania	1496
25.		Mikulasz z warsawy s(amostrzał)	O852 k. 70v	Jan Kalusz	1496
26.		Zygmund z warsawy s(amostrzał)	O852 k. 66	Irzyk Bubaty	1496
27.		Woytek z warsawy z r(usznica)	O852 k. 104v	Jan Zaleski	1497
28.		Jan z warsawy paweznik	O852 k. 104	Jan Zaleski	1497
29.		Jan z vlaszawy z kussa	O852 k. 104	Jan Zaleski	1497
30.		Marek z varszchawy z kussa	O852 k. 156	Łukasz Luboszwarski	1497
31.		Zakroczym	Andrzej zakroczymia scha(mostrz)el doabri schabla	RK16 k. 68v	Bartosz Biały

Źródło: Opracowanie własne.

Mazowsze jako region werbunkowy piechoty zaciężnej (1471-1498)

- ⊙ miasto drugiej kategorii
 - miasto czwartej kategorii
 - miasto leżące poza Mazowszem
 - wieś
 - granica państwa
 - granica księstwa mazowieckiego
 - granica województwa
 - Księstwo Mazowieckie
 - ziemie mazowieckie wcielone do Królestwa
- 0 50 km